

ਜੇਹਾ ਸਤਗੁਰੁ ਕਰਿ ਜਾਣਿਆ ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਸੁਖ ਹੋਇ ।

ਜਿਹਾ ਸਤਗੁਰੁ ਕਰਿ ਜਾਣਿਆ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library has been created with the approval and personal blessings of Sri Satguru Uday Singh Ji. You can easily access the wealth of teaching, learning and research materials on Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library online, which until now have only been available to a handful of scholars and researchers.

This new Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library allows school children, students, researchers and armchair scholars anywhere in the world at any time to study and learn from the original documents.

As well as opening access to our historical pieces of world heritage, digitisation ensures the long-term protection and conservation of these fragile treasures. This is a significant milestone in the development of the Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library, but it is just a first step on a long road.

Please join with us in this remarkable transformation of the Library. You can share your books, magazines, pamphlets, photos, music, videos etc. This will ensure they are preserved for generations to come. Each item will be fully acknowledged.

To continue this work, we need your help

Your generous contribution and help will ensure that an ever-growing number of the Library's collections are conserved and digitised, and are made available to students, scholars, and readers the world over. The Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library collection is growing day by day and some rare and priceless books/magazines/manuscripts and other items have already been digitised.

We would like to thank all the contributors who have kindly provided items from their collections. This is appreciated by us now and many readers in the future.

Contact Details

For further information - please contact

Email: NamdhariElibrary@gmail.com

kirpal singh chana

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ
 ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਕੋਲ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ
 ਸਮਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ । ਮੇਰੇ
 ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਕ ਸੰਕਾ ਹੈ ਨਵਿਰਤ ਕਰੋ ਜੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਛਿਅ
 ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਕੀ ਸੰਕਾ ਹੈ ? ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਬਿਹਾ ਹਾਂ ਮੇਰਾ
 ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਬਚਨ ਦੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੋੜਿਆ ਪਰ ਗਹਿਅਾਈ
 ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਗਏ ਹਨ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਪਛਿਅ
 ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ । ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਭੀਜਾ ਲਏ ਮੇਰਾ ਕਰਦੇ ਸਭ
 ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੁਰਲ ਸੰਤ ਜਾਲਦਾ ਸਾਂ
 ਅਗੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਪੁਰਲ
 ਸੰਤ ਜਾਲਦੇ ਸਭ ਤੁਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁਰਲ ਸੰਤ ਬਲਾ ਗਏ ਹਨ
 ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜਾਲਦਾ ਸਾਂ ਮੇਰੇ ਤੇ ਇਹਮਿਹਰ
 ਕਰ ਗਏ ਹਨ

ਜੇਹਾ ਸਤਗੁਰੁ ਕਹਿ ਜਾਣਿਆ ਤੇਹੇ ਜੇਹਾ ਸੁਖ ਹੋਇ ।
 ਏਹੁ ਸਹਸਾ ਮੁਲੇ ਨਾਹੀ ਭਾਓ ਲਾਏ ਜਨ ਕੋਇ ।
 ਕੁਝ ਦਿਹੋ ਜਿਹ ਬਚਨ ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ
 ਕੀਤਾ ਸੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਚੇਰ ਸਮਝ
 ਉਸਦੀ ਕਲ ਵਿਚ ਚੋਰੀ ਕਰ ਦਿਓ ਜਿਹੜਾ ਯਾਰ ਸਮਝ ਉਸਦੀ
 ਕਲ ਵਿਚ ਯਾਰੀ ਕਰ ਦਿਓ ਜਿਹੜਾ ਸੰਤ ਸਮਝ ਉਸਨੂੰ ਸੰਤ
 ਬਲਾ ਦਿਓ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਸਮਝ ਉਸਦਾ ਪਾਹ ਉਤਾਰ ਕਰ ਦਿਓ
 ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਮੈਂ ਹੈਂ ਹੀ ਹਾਂ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜੇਹਾ ਕੋਇ ਛੇਰਾ ਤੇਹਾ ਫਲ ਪਾਏ ਕੋਇ
 ਅਸਵਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਧਾਰੀ ਧਰਮ ਹੈ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੇਹਾ ਕੋ ਬੀਜੇ
 ਤੇਹਾ ਫਲ ਪਾਏ ।

ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਜਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ
 ਵੈਸੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਿਖ ਗਏ
 ਦੁਆਦਸ ਪੁਰਖ ਹੈ ਆਦਿਸੇ ਸਤਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਰਸੇਰ ।
 ਸਕਤ ਅਨੰਤੀ ਆਇ ਹੈ ਆਦਿ ਇਹੋ ਨਹੀਂ ਆਰ ॥

ਮੇਰੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ
ਆਕਾਸ਼ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਰਗਰਮ ਸਰੂਪ ਹੋਣਾ ਹੈ

ਨਿਰਗੁਨ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮ ਦੋਨੋਂ ਏਕ ਜੋਨ ਵਿਚ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਇਕ ਤਾਰ ਦਾ ਏ
ਜੇਏਂ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਆਪ ਮੰਨ ਸਮਾਧਿ ਤੇਏਂ ਕਰਮ ਨੂੰ ਕਉਨ ਚਿਤਾਰ
ਚਿਤ ਗਪਤ ਕਿਸ ਪਛਤ ਲੇਖਾ ਜਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਏ
ਨਿਰਗੁਨੀ ਦਾ ਹੋਵੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਦਰਸਨ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਧਾਰਦ

ਬਹੁਮ ਨਿਰਗੁਨ ਜਦ ਸਰਗਰਮੀ ਹੋਵੇ ਤੇਏਂ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਧਾਰਦ ਏ
ਉਏਂ ਦਰਸਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੋ ਪੂਰੀ ਨਾਲੇ ਸਭਮ ਦੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰਦ ਏ
ਗੁਰੂ ਆਪ ਰੋਪਾਲ ਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰ ਹੀ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਏ
ਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਕੋਟ ਪਾਤਿਤ ਉਧਾਰਦ ਏ

ਸਤਿਗੁਰ ਤੇਤਾ ਦੁਆਪਰ ਤਿਨੇ ਜਗ ਬੀਤੇ ਕਲੀ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਪਸਾਰਦ
ਤੇਏਂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਰਾਜਚਲਾਇਆ ਆਨ ਨੀਵ ਸਚ ਤੇ ਕੋਟ ਉਮਾਰਦ ਏ
ਬਾਜ਼ ਵਾਲੜਾ ਹੈ ਦਸਮੇਸ ਸਤਿਗੁਰ ਜੇ ਮੋਹੀਠੇ ਦਾ ਰਾਜ ਉਥਾੜਦ ਏ
ਗਪਤ ਗਿਆਰਵ ਖੇਲਾ ਰਿਹਾ ਹੋਜੇ ਜੇ ਕੁਇਕੁ ਪਾਠ ਉਤਾਰਦ ਏ

ਦੁਆਰਸ ਪੁਰਖ ਹੈ ਆਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਾ ਸਿਰਮੋਹ ਜ ਸਭਮ ਸਰਗਰਮ ਦਾ ਏ
ਜੇਤ ਕਾ ਜਾਮਾ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੁੱਟੀਆਂ ਗੰਢ ਸਵਾਰਦ ਏ
ਜਸਜੀਵਨ ਪੁਤਾਪ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਾ ਸੁਚ ਸੋਧ ਰਿਹਾ ਪਰਚਾਰਦ ਏ
ਨਾਮ ਬਾਲੀ ਦਾ ਦੇਵੇ ਪੁੱਖ ਛਿੱਟੇ ਜਿਹੜਾ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਹ ਉਤਾਰਦ

ਮਾਨਿਕ ਪਹਿਰੇ ਦਾ ਹੈ ਰਾਜੀਤ ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੀ ਪਰਮ ਪਰਚਾਰਦ
ਦਾਤਾ ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦਾ ਵਿਗਤੇ ਕਾਜ ਵੀ ਇਹੋ ਸਵਾਰਦ ਏ
ਨਾਮ ਦਿਦਾ ਹੈ ਰਤਨ ਰੋਪਾਲ ਸੁਆਮੀ ਕਾਮਧੇਨ ਦਿਹ ਲਖਾਂ ਹੀ ਚਾਰਦ
ਅਨਿਕ ਤਰੀਕਾ ਕਰੀਕਾ ਸੇਕੁਰਤ ਹੈ ਇਹੋ ਪਉਨ ਕੇ ਗਉਨ ਨਿਵਾਰਦ

ਭਲੇ ਭਲੇ ਕਰ ਮੰਨੀ ਅਨਿ ਤਕ ਲਏਨੇ ਇਹੋ ਬਹਿਮਾਂ ਦੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰਦ
ਸਤ ਆਪ ਰਾਧ ਕਰਤ ਹੈ ਜੇਤੇ ਵਾਂਡੁ ਜਨਨੀ ਦੇ ਚਿਤਨ ਧਾਰਦ ਏ
ਜੇ ਸਹਲਿ ਆਵੇ ਤਿਸ ਕੰਠਿ ਲਾਵੇ ਸਦਾ ਆਪਣਾ ਚਿਰਦ ਸੰਭਾਰਦ ਏ
ਕਿਸਾ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈਂ ਸਾਰ ਸਮਾਲ ਸਕਾਂ ਫਾਨੀ ਜੀਵ ਦਿਸਾਲ ਸੰਸਾਰਦ

ਭਾਵ ਜੇਹੇ ਆਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ ਸਰਗੁਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੇਹੇ ਕੋਈ ਨ
ਕੋਈ ਸ੍ਰੀਰ ਧਾਰ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਚਿ ਆਪ ਰਖਿਓਨ'
ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸ੍ਰੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਏ ਲਿਖਿਆ ਹੈ

ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਓ ।

ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ ਜੋਤਿ ਜਗ ਮੰਡਲ ਕਰਿਯਓ ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਏ ਮਥਰਾ ਭਟ ਜੀ
ਲਿਖਦੇ ਹਨ

ਭਲਿ ਮਥਰਾ ਕਛੁ ਭੇਦੁ ਨਹੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਹਤਖੁ ਹਰਿ
ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਕਰ ਗਏ ਹਨ

ਦੁਆਦਸ ਪੁਰਖ ਹੈ ਆਦਿਸੇ ਸਭਗਨ ਕੇ ਸਿਰਮੌਰ ।

ਸੁਕਤ ਅਨੰਤੀ ਆਇ ਹੈ ਆਦਿਇਹੋ ਨਹੀ ਐਰ ॥

ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਅਵਸਥਾ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਾਏ ਹੋਏ 'ਨਾਨਕ ਰਾਜ'

ਦੀ ਗੱਲੀ ਤੇ ਸੁਭਾਏਮਾਨ ਸਭ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ
ਨਾਮੇ ਆਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤੀ ਜਗਮਗਾਈ ਹੋਈ । ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨਾਂ
ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ । ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਗੁਪਤ
ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਪਣੀ ਰਾਜ
ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਪਤ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਗੁਪਤ ਵਿਚਰਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤਕ
ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿਖੀ
ਨੂੰ ਹਰੀ ਰਖਦੇ ਰਹੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਤਾਪ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਘਰ ਦੇ (ਸਿਖੀਏ) ਮਾਲਕ ਬਣੇ ਅਜ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਤਾਪ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਰਜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸਿਖੀ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੰਤ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਾਂਢੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕਰ ਗਏ ਸਨ
'ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ' ਫਿਰ ਜੇਹੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਤਾਪ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਖਬਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਕੇ ਵਰ ਦਿੱਤੇ

ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਆਇਆ ਹੈ । ਪਰਤਾ ਮਾਲਕ ਆਇਆ ਹੈ
ਬੜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਸ ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸੁਖ
ਹੋਵੇਗੇ ਇਤਿਆਦਿ”

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਨਿਹੰਗਸਿੰਘ (ਕਲਿਆਨਸਿੰਘ) ਨੂੰ
ਸੁਪ੍ਰਸਤੀ ਆਵਸਥਾ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕੇ ਆਖਿਆ ਸੀ “ਮੈਂ ਗੁਣ (ਸੀ) ਭੋਲੀ
ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਗਟਿਆਂ ਜਾਂ ਮੇਰਾ ਇਹ ਜਾਮਾ ਬੜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਇਤਿਆਦਿ

ਇਸ ਬੜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੋਣ ਦੇ ਛੀਦੇ ਹੀ ਗੁਣ
ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਨ

(੧) ਸੰਪੂਰਨ ਗਿਆਨ (੨) ਸੰਪੂਰਨ ਵੈਰਾਗ (੩) ਸੰਪੂਰਨ ਲਛਮੀ

(੪) ਸੰਪੂਰਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ (੫) ਸੰਪੂਰਨ ਸੁੰਦਰਤਾ (੬) ਸੰਪੂਰਨ ਜਸ

(੧) ਸੰਪੂਰਨ ਗਿਆਨ

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ
ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਪਰ ਹਰਇਕ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸਿਰਫ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਗੁਣ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੀ ।
ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਗਿਆ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ
ਯੋਗਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ‘ਆਪ ਜਯੋ ਅਵਰ ਨਾਮ ਜਪਾਵੈ’ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਆਪ
ਜਗਿਆਨਸੁਆਮੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਦੀ ਰਾਗੀਆਂ
ਦੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਚੰਗੇ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣ ਦੀ ਜਾਰ ਦਸਦੇ ਸਨ । ਕਦੀ ਡੰਗਰ
ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗਾਇਆਂ ਮੱਝਾਂ ਅਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣ ਅਵਗੁਣ ਦਸਦੇ ਸਨ
ਅਤੇ ਕਦੀ ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਫਲ ਫੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਸਨ
ਕਦੀ ਵੇਦਾਂ ਹਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਨੁਸਖੇ ਦਸਦੇ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਡੋਰ ਬਾਸ
ਵਾਸਤੇ ਤੁਲਸੀ ਅਤੇ ਪਿਪਲ ਦੇ ਬੂਟੇ ਲਗਾਵਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਕਦੀ ਕਦੀਆਂ ਦੇ
ਕਦੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਦੀ ਸਹਿਤ ਦੀ ਕਦਰ ਨੂੰ
ਜਾਣਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਹਿਤ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦਫਤਰ ਵਾਸਤੇ ਜਮੀਨ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ।
ਕਦੀ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਾਪ ਵਾਸਤੇ ਸਹਿਬ ਸੰਪਰਦਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਕਦੀ
ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਮਿਲਾਪ ਵਾਸਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਕਦੀ ਗਾਇ ਰਕਸਾ
ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਦੀ ਰੇਸ਼ਮ ਹਕਸਾ ਲਈ ਚੰਗੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ
ਤੁਲਸੀਆਂ ਦਸਦੇ ਸਨ । ਤਾਂ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਿਆਨ ਸੀ

ਦੁਸਰਾ ਗੁਣ ਹੈ ਸੰਪੂਰਨ ਦੋਰਾਗ

ਕਬੀਰ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ

ਕਬੀਰ ਜੀ ਗਿਰੁ ਕਹਿ ਤਿਸੁ ਕਰ ਨਾਹੀ ਤਾ ਕਰ ਦੋਰਾਗ ।

ਦੋਰਾਗੀ ਬੰਧਨ ਕਰੇ ਤਾ ਕੋ ਥੋਡੇ ਆਭਾਗ ॥

ਦੋਰਾਗ ਦੇ ਆਰਥ ਹਨ ਤਿਆਗ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਿਆਗ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਸਨ । ਲੱਖਾਂ

ਰੁਪੈ ਲੰਗਰ ਦੀ ਭੇਟਾ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਪੜੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਸੂਤੀ, ਉਨੀ

ਡੋਕਰੋਨ ਜੜੀਲੇ ਆਦਿਕ ਸਿਖ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਆਪ

ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ^{ਦੁਸਰੇ} ਦਾਸਤੇ ਸਫੈਦ ਸਵੱਛ ਖੱਦਰ ਨੂੰ ਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਦਾ

ਹਿੰਮਾ ਰਹਿਤ ਸਾਦੇ ਧਾਨੇ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ । ਜੇਦੋਂ ਲੋੜ ਪਈ ਆਪ ਜੀ

ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਗਰੀਬ

ਸਿਖ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਗਲ ਪਾਏ ਹੋਏ ਕਪੜੇ

ਵੀ ਲਾਹਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਕ ਪੂਰਨ ਦੋਰਾਗੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ।

ਤੀਸਰਾ ਗੁਣ ਹੈ ਸੰਪੂਰਨ ਲਛਮੀ

ਸੰਪੂਰਨ ਲਛਮੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਝਲਕ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਸਦਾ ਵਰਤ ਲੰਗਰ

ਤੋਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲੱਖਾਂ ਆਦਮੀਆਂ

ਨੂੰ ਪਰਸਾਦ ਛਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਹਜ਼ੀ ਤਕ ਅਮੁੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਹੇਗਾ

ਕਈ ਹਾਜ਼ਿਆਂ ਜਾਂ ਹਜ਼ੀ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਵਰਤ ਨਾਮ ਤੇ ਕੋਈ ਕੋਈ ਲੰਗਰ

ਨਾਹਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਲੰਗਰ ਖੁਲਾ ਸਿਰਫ ਮੁਕੱਰਰ ਵਕਤ ਤਕ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸ੍ਰੀ

ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਜਾਏ ਰਾਤ ਨੂੰ

ਜਾਏ ਜਾਂਦਿਨ ਨੂੰ ਜਾਏ, ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਜਾਏ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਾਏ ਪਰਸਾਦ

ਰਜਦਾਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਾਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅੰਨ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਹੋਵੇ

ਫਸਲਾਂ ਬਰਸਾਤ ਜਾਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਹੀਫਸੂਰੀਆਂ

(ਅਭਿਥੀਆਂ) ਦੀ ਅਨੁਗਿਣਤੀ ਹੋਵੇ ਪਰਸਾਦ ਸਭ ਨੂੰ ਰਜਦਾਂ ਮੁਫਤ

ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਅਮੁੱਚਾ ਲਛਮੀ ਦੀ ਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ।

ਚੌਥਾ ਗੁਣ ਹੈ ਸੰਪੂਰਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਸ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਸ ਦੇ ਆਰਥ ਹਨ ਇੰਤਾ ਰਹਿਤ ਜਾਂ ਸੋਕ ਰਹਿਤ

ਇਹ ਗੁਣ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੀ । ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ

ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰਦੀ ਹੋਈ ਆਪ ਜੀ

ਤੇ ਕਈ ਤੁੱਛ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਕੇ ਛੇ ਤੁੱਛ ਮਕੱਦਮ ਚਲਾਏ ਅਤੇ ਤੁਠੀਆਂ

ਹਾਵਾਈਆਂ ਭੁਗਤਾਈਆਂ । ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਲਿਆਈ ਮਰਜ਼ਾਦਾ

ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਨੂੰ ਅਤੇ ਕਈ ਲਾਡਲੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਦਾਰ ਜੇਲਾਂ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ।

ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ

"ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਤਹਿ ਨਹੀਂ ਬਿਸੈਰਾ"

ਸਿਰਫ ਆਪ ਜੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਰਫ ਅਤੇ ਸਬਰ ਕਰਕੇ ਰਿੱਤਾ ਰਹਿਤ
ਹੋਣ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਲ ਲਾਇਆ ।

ਪੰਜਵਾਂ ਗੁਣ ਹੈ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਦਰਬਤਾ

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਵਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਮੈਂ ਸਿਆਮ ਸੰਦਰ ਕਰਿ

ਅਕਥ ਕਥਾ ਜਾ ਕੀ ਬਾਤ ਸਨੀ

ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਫਲਾਣਾ ਦਾ ਚਿਹਿਰਾ ਬੜਾ ਸੰਦਰ ਹੈ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ

ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਨੂੰ ਜਲਾਹੰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਨੂੰ

ਪਰ ਪੂਰਨ ਸੰਦਰਤਾ ਸਿਰਫ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

ਜਿਸਤਰਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ

ਕੰਜਲਕ ਨੋਲ ਕਬਹੂ ਗੀਵ ਕਟ ਕੇਹਰ ਕੰਚਰ ਠਾਵਨ

ਕੁਰਲੀ ਕੁਰੰਗ ਕਪੂਰ ਗਤ ਬਿਨੁ ਅਕਾਲ ਦੁਜੇ ਕਵਨ

ਇਹ ਸੰਦਰਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੱਛਣ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਨ

ਇਹ ਹੀ ਵਜਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਤਾਂ ਵੇ ਕਿਨਾ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਬੀਮਾਰ ਹੋਵੇ

ਦਲਿਦੀ ਹੋਵੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਮੋਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ

ਕੋਲੋਂ ਵਿਚ ਠੰਡ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਕੋਈ ਅਭਿਮਾਨੀ ਆਕਤੁਖਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਧਾਂ ਨ ਦੇਖਨ ਦੇ ਅਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ

ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋ ਗਏ ।

ਛੀਵਾਂ ਗੁਣ ਹੈ ਸੰਪੂਰਣ ਜਸ

ਜਸ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ

ਸਹਤੀ ਸਨ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਆਰਥਕ ਸਾਹਥਕ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਥਕ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ

ਉਸਦੀ ਯੋਗ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ । ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਜਾਂ ਪਾਠੀ ਦੇ ਅੰਮਾਲ

ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਰ ਇਕ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰੋਵਰ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ

ਏ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਰਸਮੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਅੰਤਮ ਕਿਰਿਆ ਸਮੇਂ

ਲਖਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਯਾਰ ਕਰਕੇ

ਜਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ

ਤੁਮਨੁ ਜਸ ਸਕਲ ਜਗਤ ਕਰ ਹੈ ਬਖਾਨੀ

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਸਿਖ ਪੰਥ ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿਮਟੀ ਤੇ ਕੀਤਾ
ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਮਾਪਣੀ ਨੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਝਿਓ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਪਤਿਆਰ
ਮਾਪਣੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ।

ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ' ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ
੮ ਮਈ ੧੬੫੬ (੨੭ ਦੋਸਾਖ ਸੰਮਤ ੨੦੧੬) ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਘੱਘਰ
ਨਾਲੀ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਹੁੰਦੇ ਘਾਟ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਸਭ ਨੂੰ ਕਹਿਿਆ ਕਰਕੇ ਕਹਿਆ ਸੀ
" ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਪੁਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਕਰੇ ਨ ਆਵਾਜ਼ਾਂ । ਹੁਣ ਤੋਂ ਏਥੇ ਵੱਡੇ
ਕਾਰੇ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਬਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੋ ਜਾਂ ਜਿਸ ਬਲਦੇ
ਰਖਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਉਸ ਉਹਦੇ ਆਖੇ ਨਹੀਂ ਨਗਮਕਲ ਉਹ ਬੇਸ਼ਕ ਬਿਸਤਰਾ
ਗੋਲ ਕਰ ਲਏ । ਸਾਡੀ ਉਸਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਹੁਣ ਸਾਰੇ
ਮਾਪਤਿਆਰ ਵੱਡੇ ਕਾਰੇ ਹੀ ਪਾਸ ਹੋਣੇ ਹਨ । " ਇਸੇ ਨਈਂ
ਲਿਖਿਆ ਹੈ

ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਰੇ ਦਾ ਹੋਜਗਤੀਤ ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੀ ਧਰਮ ਪਰਚਾਰ
ਦਾਤਾ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਰਹਿਗਤਾਂ ਦਾ ਵਿਗਾੜੇ ਕਾਜ ਵੀ ਇਹੋ ਜਵਾਰਾ ਦਾ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀਰਕ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਗਮ ਕਦਹਤੀ ਤੋਰ
ਤੇ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਚੀਮੇਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਕਲਮ ਰਾਹੀਂ
ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਗਾਏ

" ਏਸ ਦੇਹ ਨੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਲਭਣਾ ਨਹੀਂ ਤਤਪੁ ਤਤਪੁ ਨ ਜਾਨ ਗੁਆ ਏਲ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਚੀਮੇ ਦਰਸ ਜਗਤੀਤ ਦਾ ਪਾਏਂਦਾ

ੴ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ
ਸੁਚ ਸੋਧ ਅਤੇ ਨਾਮ ਬਾਲੀ
ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਦਿਤਾ ਚਲਾਇ

ਰਾਜ ਮਹਿ ਰਾਜ ਜੋਗ ਮਹਿ ਜੋਗੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਗਾਇ

ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਕੋਲ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ
ਸਮਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ । ਮੇਰੇ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਕ ਸੰਕਾ ਹੈ ਨਦਿਹਤ ਕਰੋ ਜੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ
ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਕੀ ਸੰਕਾ ਹੈ ? ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਆਰੀ ਉਮਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਬਿਹਾ ਹਾਂ ਸੇਵਾ
ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਬਚਨ ਦੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜੀ ਯੋੜਿਆ ਪਰ ਗਹਿਮਾਈ
ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਗਏ ਹਨ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ
ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ । ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜੀਸਾਲ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਭਿ
ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੁਰਲ ਸੰਤ ਜਾਲਦਾ ਸਾਂ
ਅਗੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਪੁਰਲ
ਸੰਤ ਜਾਲਦੇ ਸਭਿ ਤੁਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁਰਲ ਸੰਤ ਬਣਾ ਗਏ ਹਨ
ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜਾਲਦਾ ਸਾਂ ਮੇਰੇ ਤੇ ਇਹਮਿਹਰ
ਕਰ ਗਏ ਹਨ

ਜੇਹਾ ਸਤਗੁਰੁ ਕਹਿ ਜਾਇਆ ਤੇਹੇ ਜੇਹਾ ਸਖ ਹੋਇ ।

ਦੇਹੁ ਸਾਹਸਾ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ ਭਾਉ ਲਾਏ ਜਨ ਕੋਇ ॥

ਕੁਝ ਦਿਹੋ ਜਿਹ ਬਚਨ ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ
ਕੀਤਾ ਸੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਚੋਰ ਸਮਝ
ਉਸਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਚੋਰੀ ਕਰ ਦਿਉਂ ਜਿਹੜਾ ਜ਼ਾਰ ਸਮਝ ਉਸਦੀ
ਕੁਲ ਵਿਚ ਜ਼ਾਰੀ ਕਰ ਦਿਉਂ ਜਿਹੜਾ ਸੰਤ ਸਮਝ ਉਸਨੂੰ ਸੰਤ
ਬਣਾ ਦਿਉਂ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਸਮਝ ਉਸਦਾ ਪਾਹ ਉਤਾਰ ਕਰ ਦਿਉਂ
ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਮੈਂ ਹੈਂ ਹੀ ਹਾਂ

ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੇ ਜੇਹਾ ਕੋਇ ਛੇਦਾ ਤੇਹਾ ਫਲ ਪਾਏ ਕੋਇ

ਅਵਧਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਹੈ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੇਹਾ ਕੋ ਬੀਜੇ

ਤੇਹਾ ਫਲ ਪਾਏ ।

ਇਹ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀ ਰਜਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ
ਦੋਸੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਿਖ ਗਏ ਸਨ
ਦੁਆਦਸ ਪੁਰਖ ਹੈ ਆਰਿਸੇ ਸਭਹਨ ਕੇ ਸਿਰਸੇਰ ।
ਸਕਤ ਅਨੰਤੀ ਆਇ ਹੈ ਆਇ ਇਹੋ ਨਹੀਂ ਆਰ ॥

ਮੇਰੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ
ਸ਼ਾਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਰਗਲ ਸਰੂਪ ਹੋਵੇ

ਨਿਰਗੁਨ ਅਤੇ ਸਰਗਲ ਦੋਨੋਂ ਏਕ ਜੋਨ ਵਿਚ ਭਰੇ ਨਹੀਂ ਇਕ ਤਾਰਦਾ ਦੇ
ਜਦੋਂ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਆਪ ਮੰਨ ਸਮਾਧਿ ਤਦੋਂ ਕਰਮ ਨੇ ਕਉਨ ਚਿਤਾਰਦਾ
ਚਿਤ ਗਪਤ ਕਿਸ ਪਛਤ ਲੇਖਾ ਜਦ ਨ ਹੋਵੇ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰਦਾ ਦੇ
ਨਿਰਗੁਲੀ ਦਾ ਹੋਵੇ ਨ ਕਦੇ ਦਰਸਨ ਗੁਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਰੂਪ ਨੇ ਧਾਰਦਾ ਦੇ

ਬਹੁਮ ਨਿਰਗੁਲੇ ਜਦ ਸਰਗਲੀ ਹੋਵੇ ਤਦੋਂ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਧਾਰਦਾ ਦੇ
ਉਦੋਂ ਦਰਸਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੋ ਪੁਰੀ ਨਾਲੇ ਸਭਮ ਦੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰਦਾ ਦੇ
ਗੁਰੂ ਆਪ ਗੋਪਾਲ ਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰ ਹੀ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰਦਾ ਦੇ
ਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਕੋਟ ਪਾਤਿਤ ਉਧਾਰਦਾ ਦੇ

ਸਤਿਗੁਰ ਤੂਤਾ ਦੁਆਪਰ ਤਿਨੇ ਜਗ ਬੀਤੇ ਕਲੀ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਪਸਾਰਦਾ ਦੇ
ਤਦੋਂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਰਾਜਚਲਾਇਆ ਆਨ ਨੀਵ ਸਚ ਤੇ ਕੋਟ ਉਮਾਰਦਾ ਦੇ
ਬਾਜ਼ ਵਾਲੜਾ ਹੈ ਦਸਮੇਸ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋ ਮੋਹੀਓ ਦਾ ਰਾਜ ਉਖਾੜਦਾ ਦੇ
ਗਪਤ ਗਿਆਰਦਾ ਖੇਲਾ ਰਿਹਾ ਹੋਜੇ ਜੋ ਕਉਨ ਪਾਰ ਉਤਾਰਦਾ ਦੇ

ਦੁਆਰਸ ਪੁਰਖ ਹੋ ਆਇ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਾ ਸਿਰਮੋਰ ਜ ਸਭਮ ਸਰਗਾਰਦਾ ਦੇ
ਜੋਤ ਕਾ ਜਾਮਾ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਟੁੱਟੀਆਂ ਗੰਢ ਸਵਾਰਦਾ ਦੇ
ਜਸਜੀਵਨ ਪਤਾਪ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਾ ਸਚ ਸੋਧ ਰਿਹਾ ਪਰਚਾਰਦਾ ਦੇ
ਨਾਮ ਬਾਲੀ ਦਾ ਦੇਕੇ ਖੂਬ ਛਿੱਟੇ ਜਿਹੜਾ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਉਤਾਰਦਾ ਦੇ

ਮਾਨਿਕ ਪਹਿਰੇ ਦਾ ਹੈ ਰਾਜੀਤ ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੀ ਪਰਮ ਪਰਚਾਰਦਾ ਦੇ
ਦਾਤਾ ਹਿੰਧੀਆਂ ਸਿੰਧੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦਾ ਵਿਗਤੇ ਕਾਜ ਵੀ ਇਹੋ ਸਵਾਰਦਾ ਦੇ
ਨਾਮ ਦਿਦਾ ਹੈ ਰਤਨ ਗੋਪਾਲ ਸੁਆਮੀ ਕਾਮ ਪੈਨਾਂ ਇਹ ਲਖਾਂ ਹੀ ਚਾਰਦਾ ਦੇ
ਆਨਿਕ ਤਰੰਗ ਕਰੰਗ ਸੇ ਕੁਦਤ ਹੈ ਇਹੋ ਪਉਨ ਕੇ ਗਉਨ ਨਿਵਾਰਦਾ ਦੇ

ਭਲੇ ਭਲੇ ਕਰ ਮੰਨੀ ਆਨਿ ਤਕ ਲਏਨੇ ਇਹੋ ਬਹਿਮਾਂ ਦੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰਦਾ ਦੇ
ਸਤ ਆਪਰਾਧ ਕਰਤ ਹੈ ਜੇਤੇ ਵਾਂਡ ਜਨਨੀ ਦੇ ਚਿਤਨ ਧਾਰਦਾ ਦੇ
ਜੋ ਸਚਲਿ ਆਵੇ ਤਿਸ ਕੀਠਿ ਲਾਵੇ ਸਦਾ ਆਪਣਾ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰਦਾ ਦੇ
ਕਿਸਾ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈਂ ਸਾਰ ਸਮਾਲ ਸਕਾਂ ਫਾਨੀ ਜੀਵ ਦਿਸਾਲ ਸੰਸਾਰਦਾ ਦੇ

ਭਾਵ ਜੋਦੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਿਰਗੁਨ ਤੇ ਸਰਗੁਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਦੋਂ ਕੋਈ ਨ
 ਕੋਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪਾਥ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਿਚਿ ਆਪੁ ਰਖਿਓਨੁ'
 ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
 ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਏ ਲਿਖਿਆ ਹੈ
 ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਓ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ ਜੋਤਿ ਜਗ ਮੰਡਲੁ ਕਰਿਯਓ ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਏ ਮਥਰਾ ਭਟ ਜੀ
 ਲਿਖਦੇ ਹਨ

ਭਨਿ ਮਥਰਾ ਕਛੁ ਭੇਦੁ ਨਹੀਂ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨੁ ਪਰਤਪੁ ਹਰਿ
 ਫਿਰ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ
 ਜੀ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਕਰ ਗਏ ਹਨ

ਦੁਆਦਸ ਪੁਰਖ ਹੈ ਆਦਿਸੇ ਸਭਗਨ ਕੇ ਸਿਰਮੌਰ ।

ਸੁਕਤ ਅਨੰਤੀ ਆਇ ਹੈ ਆਦਿਟਿਹੈ ਨਹੀਂ ਐਰ ॥

ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਦਮਸਾ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਾਏ ਹੋਏ 'ਨਾਨਕ ਰਾਜ'

ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਸਭਾਏਮਾਨ ਸਭ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ

ਸਮੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤੀ ਜਗਮਗਾਈ ਰਹੀ । ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਗੱਦੀ

ਤੇ ਮਾਨਿਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ । ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਗੁਪਤ

ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਪਣੀ ਰਜ਼ਾ

ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਪਤ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਗੁਪਤ ਵਿਚਰਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤਕ

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿਖੀ

ਨੂੰ ਹਰੀ ਰਖਦੇ ਰਹੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਤਾਪ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਘਰ ਦੇ (ਸਿਖੀਏ) ਮਾਲਕ ਬਣੇ ਅਜ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਤਾਪ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿਬਜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਉਸਿਖੀ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ

ਜੀ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੰਤ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੱਡੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕਰ ਗਏ ਸਨ

'ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵਡੇ ਪੁਤਾਪ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ' ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਤਾਪ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਖਬਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਕੇ ਵਰ ਦਿੱਤੇ

ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਮਾਇਆ ਹੈ । ਪਰਤਾ ਮਾਲਕ ਮਾਇਆ ਹੈ
ਬੜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਸ ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸੁਖ
ਹੋਵੇਗੇ ਇਤਿਆਦਿ”

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਨਿਹੰਗਸਿੰਘ (ਕਲਿਆਨਸਿੰਘ) ਨੂੰ
ਸੰਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕੇ ਆਖਿਆ ਸੀ “ਮੈਂ ਗੁਣ (ਸ੍ਰੀ) ਭੈਣੀ
ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਇਹ ਜਾਮਾ ਬੜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਇਤਿਆਦਿ

ਇਸ ਬੜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੋਣ ਦੇ ਛੀਏ ਜੀ ਗੁਣ
ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਨ

(੧) ਸੰਪੂਰਨ ਗਿਆਨ (੨) ਸੰਪੂਰਨ ਦੌਰਾਗ (੩) ਸੰਪੂਰਨ ਲਛਮੀ

(੪) ਸੰਪੂਰਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ (੫) ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਦਰਬ (੬) ਸੰਪੂਰਨ ਜਸ

(੧) ਸੰਪੂਰਨ ਗਿਆਨ

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ
ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਪਰ ਹਰਦਿਕ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸਿਰਫ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਗੁਣ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੀ ।
ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਭਤਰਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਗਿਆ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ
ਯੋਗਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ‘ਆਪ ਜਧੈ ਅਵਰ ਨਾਮ ਜਪਾਵੈ’ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਆਪ
ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਦੀ ਰਾਗੀਆਂ
ਦੀ ਸਹਿਫਲ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਚੰਗੇ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣ ਦੀ ਜਾਚ ਦਸਦੇ ਸਨ । ਕਦੀ ਡੰਗਰਾਂ
ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣ ਅਵਗੁਣ ਦਸਦੇ ਸਨ
ਅਤੇ ਕਦੀ ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਫਲ ਫੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ।
ਕਦੀ ਵੇਦਾਂ ਹਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਨੁਸਖੇ ਦਸਦੇ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਟੋਕ ਥਾਮ
ਵਾਸਤੇ ਤੁਲਸੀ ਅਤੇ ਪਿਪਲ ਦੇ ਬੂਟੇ ਲਗਾਵਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਕਦੀ ਕਦੀ ਦਰਬਾਰ ਚ
ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਗੁਣ ਦਸਦੇ ਅਤੇ ਕਦੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਕਦਰ ਨੂੰ
ਜਾਣਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦਫਤਰ ਵਾਸਤੇ ਜਮੀਨ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ।
ਕਦੀ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਾਪ ਵਾਸਤੇ ਸਗੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਕਦੀ
ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਮਿਲਾਪ ਵਾਸਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਕਦੀ ਗਾਉ ਰਕਸਾਂ
ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਿਜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਦੀ ਦੇਸਰਕਸ ਲਈ ਚੰਗੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ
ਤੰਜਵੀਜ਼ਾ ਦਸਦੇ ਸਨ । ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਿਆਨ ਸੀ

ਦੁਸਰਾ ਗੁਣ ਹੈ ਸੰਪੂਰਨ ਦੈਰਾਗ

ਕਬੀਰ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ

ਕਬੀਰ ਜੀ ਭੀ ਗੁਰੂ ਕਹੀ ਤ ਪਰਮ ਕਰ ਨਾਹੀ ਤਾ ਕਰ ਦੈਰਾਗ ।

ਦੈਰਾਗੀ ਬੰਧਨ ਕਰੇ ਤਾ ਕੋ ਥੋਡੇ ਆਭਾਗ ॥

ਦੈਰਾਗ ਦੇ ਆਰਥ ਹਨ ਤਿਆਗ

ਸ੍ਰੀ ਮਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਿਆਗ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਸਨ । ਲੱਖਾਂ

ਰੁਪੈ ਲੰਗਰ ਦੀ ਭੇਟਾ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਪੜੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਸੂਤੀ, ਫੁਨੀ

ਡੈਕਰੇਨ ਸੁਨੀਲ ਆਦਿਕ ਸਿਖ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਆਪ

ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ^{ਦਰਸ਼ਨ} ਵਸਤੇ ਸਫੈਦ ਸਫੈਦ ਖੱਦਰ ਨੂੰ ਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਦਾ

ਹਿੰਮ ਰਹਿਤ ਸਾਰੇ ਖਾਨੇ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ । ਜਦੋਂ ਲੋੜ ਪਈ ਆਪ ਜੀ

ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਲੋੜਦੇਰਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਗਰੀਬ

ਸਿਖ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਵਸਤੇ ਆਪਣੇ ਹਾਲ ਪਾਏ ਹੋਏ ਕਪੜੇ

ਵੀ ਲਾਹੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਕ ਪੂਰਨ ਦੈਰਾਗੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ।

ਤੀਸਰਾ ਗੁਣ ਹੈ ਸੰਪੂਰਨ ਲਛਮੀ

ਸੰਪੂਰਨ ਲਛਮੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਝਲਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਦਾ ਵਰਤ ਲੰਗਰ

ਤੋਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲੱਖਾਂ ਆਦਮੀਆਂ

ਨੂੰ ਪਰਮਾਰਾਭ ਵਿੱਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਹਜ਼ੀ ਤਕ ਅਤੁਟ ਹੈ ਅਤੇ ਰਹੇਗਾ

ਕਈ ਹਜ਼ਿਆਂ ਜਾਂ ਦਹਾਈ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਵਰਤ ਨਾਮ ਤੇ ਕੋਈ ਕੋਈ ਲੰਗਰ

ਲਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਲੰਗਰ ਖੁਲਾ ਸਿਰਫ ਮੁਕਰਰ ਵਰਤ ਤਕ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸ੍ਰੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਵਰਤ ਜਾਏ ਰਾਤ ਨੂੰ

ਜਾਏ ਜਾਂਦਿਨ ਨੂੰ ਜਾਏ, ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਜਾਏ ਜਾਂ ਸਾਮ ਨੂੰ ਜਾਏ ਪਰਮਾਰਾ

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਾਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅੰਨ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਹੋਵੇ

ਫਸਲਾਂ ਬਰਸਾਤ ਜਾਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਲਾਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਬਿਛੀ ਫੂਜ਼ੀਆਂ

(ਅਭਿਵੀਆਂ) ਦੀ ਆਨੁਗਿਹਤੀ ਹੋਵੇ ਪਰਮਾਰਾ ਸਭ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਫਤ

ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਅਤੁਟ ਲਛਮੀ ਦੀ ਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ।

ਚੌਥਾ ਗੁਣ ਹੈ ਸੰਪੂਰਨ ਐਸਵਰਸ

ਐਸਵਰਸ ਦੇ ਆਰਥ ਹਨ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿਤ ਜਾਂ ਸੋਕ ਰਹਿਤ

ਇਹ ਗੁਣ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੀ । ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ

ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰਦੀ ਹੋਈ ਆਪ ਜੀ

ਤੇ ਕਈ ਝੁੱਟੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਏ : ਫੂਠੇ ਮਕੱਦਮ ਚਲਾਏ ਅਤੇ ਝੁੱਠੀਆਂ

ਹਾਵਾਹੀਆਂ ਭੁਗਤਾਈਆਂ । ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਿਆਵੀ ਮਰਜ਼ਾਦਾ

ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਨੂੰ ਅਤੇ ਕਈ ਲਾਡਲੇ ਜਿਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਜੇਲਾਂ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ।

ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ

"ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਤਹਿ ਨਹੀਂ ਬਿਯੋਗ"

ਸਿਰਫ ਆਪ ਜੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਦਕ ਅਤੇ ਸਬਰ ਕਰਵੇ ਰਿੰਤਾ ਰਹਿਤ
ਹੋਣ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਲ ਲਾਇਆ ।

ਪੰਜਵਾਂ ਗੁਣ ਹੈ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਦਰਬ

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਂਵਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੰਦਰਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਇ ਮੈਂ ਸਿਮਰਾਮ ਸੰਦਰਬ ਕਰਿ

ਅਰਥ ਕਥਾ ਜਾਂ ਕੀ ਬਾਤ ਸਨੀ

ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਫਲਾਣਾ ਦਾ ਚਿਹਿਰਾ ਬੜਾ ਸੰਦਰਬ ਹੈ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ

ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਨੂੰ ਸਲਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਨੂੰ

ਪਰ ਪੂਰਨ ਸੰਦਰਬ ਸਿਰਫ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

ਜਿਸਤਰਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ

ਕੰਜਲਕ ਨੋਲ ਕੰਬੁ ਗ੍ਰੀਵ ਕਟ ਕੇਹਰ ਕੰਚਰ ਠਾਵਨ

ਕਰਲੀ ਕਰੰਗ ਕਪੂਰ ਗਤ ਬਿਨੁ ਅਕਾਲ ਦੁਜੇ ਕਵਨ

ਇਹ ਸੰਦਰਬਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੱਛਣ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਨ

ਇਹ ਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਤਾਵੇਂ ਕਿਨਾ ਹੀ ਬਿੰਤਾਵਾਨ ਹੋਵੇ, ਬੀਮਾਰ ਹੋਵੇ

ਦਲਿਦੀ ਹੋਵੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਮੋਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ

ਕਲੇਜੇ ਵਿਚ ਠੰਡ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਕਈ ਅਭਿਆਨੀ ਆਕੜ ਖਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਥਾਂ ਨੂੰ ਟੇਕਣ ਦੇ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ

ਦਰਸਨ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋ ਗਏ ।

ਛੇਵਾਂ ਗੁਣ ਹੈ ਸੰਪੂਰਨ ਜਸ

ਜਸ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ

ਸਹਤੀ ਸਨ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਆਰਥਕ ਸਾਹਥਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਥਰ ਅਰਜ ਕੀਤੀ

ਉਸਦੀ ਯੋਗ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ । ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਜਾਂ ਪਾਹਣੀ ਦੇ ਅਘਾਲ

ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹਰ ਇਕ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰਵਰ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ

ਏ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਰਸਮੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਅੰਤਮ ਕਿਰਿਆ ਸਮੇਂ

ਲਖਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਯਾਰ ਕਰਕੇ

ਜਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ

ਤੁਮਨੁ ਜਸ ਸਕਲ ਜਗਤ ਕਰ ਹੈ ਬਖਾਨੀ

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਸਿਖ ਪੰਥ ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿੰਘਣੀ ਤੇ ਕੀਤਾ
ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਨੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਅਖਤਿਆਰ
ਅਪਣੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ।

ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਕਵੀ' ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ
੮ ਮਈ ੧੬੫੬ (੨੦ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੨੦੧੬) ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਘੱਘਰ
ਨਾਲੀ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਹੁੰਦੇ ਖਾਣ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਸਭ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦਿਆਂ
" ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਪੁਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇ ਆਵਾਂ ਜਾਂ ਕਰੇ ਨਾ ਆਵਾਂ । ਹੁਣ ਤੋਂ ਏਥੇ ਵੱਡੇ
ਕਾਕੇ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਬਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਰਹੇ ਜਾਂ ਜਿਸ ਬਲਾ ਕੇ
ਹੁਣਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਉਹਦੇ ਆਖੇ ਨਹੀਂ ਨਗਰ ਸਕਣ ਉਹ ਬੇਸ਼ਕ ਬਿਸਤਰਾ
ਗੋਲ ਕਰ ਲਏ । ਸਾਡੀ ਉਸਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਹੁਣ ਸਾਰੇ
ਅਖਤਿਆਰ ਵੱਡੇ ਕਾਕੇ ਹੀ ਪਾਸ ਹੋਣੇ ਹਨ । " ਫਿਰ ਕਈ
ਲਿਖਿਆ ਹੈ

ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਰੇ ਦਾ ਹੈ ਜਗਜੀਤ ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੀ ਧਰਮ ਪਰਚਾਰਕ
ਦਾਤਾ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦਾ ਵਿਗਾੜੇ ਕਾਜ ਵੀ ਇਹੋ ਸਵਾਰਾ ਦੇ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀਰਕ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਗਮ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ
ਤੇ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਚੀਮੇਕਦੀ ਜੀ ਦੀ ਕਲਮ ਰਾਹੀਂ
ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਗਏ

" ਏਸਦੇ ਹਰੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਲਭਣਾ ਨਹੀਂ ਤਤਪਰ ਤਤਪਰ ਨਾ ਜਾਨ ਰਾਮਾ ਬੋਲਾ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਚੀਮੇ ਰਹਮ ਜਗਜੀਤ ਦਾ ਪਾਇਲਾ